

Aire fred

De H. P. LOVECRAFT

Traducció de M. Di Mauro

EM demanes que t'expliqui per què m'esgarrifo davant un corrent d'aire fred; per què m'estremeixo més que d'altres quan entro en una cambra gèlida, i per què semblo angoixat i fastiguejat quan la frescor del capvespre pertorba la calor d'un dia de tardor suau. Hi ha qui diu que responc al fred com altres ho fan davant una bafarada pudent i soc el primer a no desmentir aquesta impressió. El que sí que faré serà relatar la més terrible de les circumstàncies que mai he viscut i deixaré al teu judici si aquesta constitueix una explicació adient de la meva peculiaritat.

És una equivocació imaginar que l'horror és indistriablement associat a la foscor, el silenci o la solitud. Jo me l'he trobat en l'enlluernament d'una mitja tarda, en l'estrepit d'una metròpoli i enmig d'una pensió atapeïda, sòrdida i vulgar, amb una patrona prosaica i dos homes fornits al meu costat. A la primavera de 1923 havia aconseguit feina a una revista anodina i poc lucrativa de la ciutat de Nova York. Sense la solvència per a poder pagar un lloguer adequat, vaig començar a vagar d'un allotjament barat a un altre, cercant una habitació que combinés les qualitats d'una mínima netedat, un mobiliari tolerable i un preu prou raonable. Ben aviat vaig adonar-me que tan sols podia triar entre el menys dolent de diversos mals, però passat un temps vaig trobar una casa al carrer Catorzè Oest que em va disgustar molt menys que tota les altres que havia provat.

El lloc era una mansió de quatre pisos de pedra rogenca, que semblava datar de la meitat del segle XIX. Adornada amb fusteria i marbre,

l'esplendor dels quals, ara tacats i atrotinats, delatava una davallada des d'altres cotes d'opulència refinada. Les cambres, grans i de sostre alt, eren guarnides amb un paper pintat indescriptible i unes motlures d'estuc ridículament carregades. Hi persistia una flaire depriment de resclosit amb un deix de cuina indefinible. Però el terra era net, la roba de llit tolerablement ordinària i l'aigua calenta no es gelava ni es tallava amb gaire freqüència; per tant, vaig arribar a considerar aquell indret com un lloc suportable on hibernar fins a poder tornar a viure bé. La patrona, una dona espanyola descurada i barbapunyent, de cognom Herrero no m'importunava amb safareigs ni retrets pel llum elèctric que jo mantenien encès fins tard a la sala d'entrada del tercer pis. Els meus companys d'allotjament eren tan silenciosos i tan poc comunicatius com es podria desitjar, essent la majoria també espanyols situats lleugerament per damunt del nivell més groller i primitiu. L'única molèstia veritablement considerable era el rebombori dels tramvies al carrer de sota.

M'hi havia estat unes tres setmanes quan ocorregué el primer incident estrany. Un vespre, cap a les vuit, vaig sentir el soroll d'esquitxos a terra i, tot d'una, em vaig adonar que feia una bona estona que notava una fortor punyent d'amoníac. Mirant al voltant, vaig veure que el sostre era xop i degotava; la ruixada procedia, aparentment, d'una cantonada del costat que donava al carrer. Neguitós per aturar el problema d'arrel, vaig anar corrents a avisar la patrona, que

em va assegurar que el contratemps seria resolt a l'instant.

— El doctor Muñoz ha tornat a vessar els químics! —va cridar amb un fort accent mentre s'afanyava a pujar l'escala davant meu—. Està massa malalt per tenir cura d'ell mateix. Cada dia més i més malalt, però no vol ajuda de ningú. Té una malaltia molt estranya. Tot el dia pren banys d'aigües pudents i no pot excitar-se ni escalfar-se. Fa totes les feines de casa ell sol. Té el gabinet ple d'ampolles i màquines, però ja no fa de metge. Havia estat molt bon metge. El meu pare, de Barcelona, n'havia sentit a parlar. Fa ben poc va guarir el braç d'un llauner que s'havia fet mal d'improvís. No surt mai, només puja al terrat, i el meu fill Esteban li porta el menjar, la roba neta, les medicines i els productes químics. Mare de Déu senyor! La de salmiac que el bon home fa servir per mantenir-se fresc!

La senyora Herrero va desaparèixer escales amunt cap al quart pis, i jo vaig tornar a la meua cambra. L'amoníac va deixar de degotar i, mentre jo netejava el que s'havia vessat per terra i obria la finestra per airejar, vaig sentir damunt meu les passes feixugues de la patrona. Al doctor Muñoz no l'havia sentit mai, llevat d'alguns sorolls com el d'un aparell mogut per benzina, ja que les seves passes eren més suaus i lleugeres. Durant un instant vaig preguntar-me quina seria l'estranya afecció que patia aquell home i si el motiu de l'obstinada negativa a tot ajut extern no seria fruit d'una excentricitat força infundada. Vaig reflexionar, d'una manera tòpica, que quan una persona eminent ha anat a menys en el món, es veu condemnada a un patetisme inacabable.

POTSER mai no hauria conegut el doctor Muñoz si no hagués estat per l'atac de cor que em va agafar sobtadament un matí mentre estava assegut escrivint a la meua cambra. Els metges ja m'havien advertit del perill d'aquells episodis i

sabia que no hi havia temps a perdre; així que, recordant allò que la patrona m'havia dit de l'ajut que el desvalgut doctor havia ofert a l'obrer ferit, vaig arrossegar-me escales amunt i vaig tustar fluixament a la porta situada damunt la meua. El meu truc va ser contestat en un bon anglès per una veu singular, que provenia d'alguna banda cap a la dreta, la qual em demanà el nom i el motiu de la visita i, un cop vaig explicar-me, es va obrir la porta contigua a la qual jo havia anat a picar.

Em va rebre una ràfega d'aire fresc i, tot i que aquell dia era un dels més calorosos d'aquell final de juny, vaig estremir-me quan vaig travessar el llindar del gran apartament. La decoració rica i de bon gust em va sorprendre, en contrast amb aquell niu de misèria i sordidesa. Un llit plegable feia el seu rol diürn de sofà, i el mobiliari de caoba, les sumptuoses cortines, les pintures antigues i els prestatges de llibres antics em recordaven més aviat el despatx d'un *gentleman* que no pas el dormitori d'una pensió. Aleshores vaig veure que la cambra sobre la meua —“el gabinet ple d'ampolles i màquines” que havia esmentat la senyora Herrero— era, simplement, el laboratori del doctor i que la seva estança principal era l'espaiosa habitació adjacent, amb unes pràctiques alcoves i un gran bany contigu, que permetien d'amagar totes les calaixeres i els altres aparells utilitaris que feien destorb. Indubtablement, el doctor Muñoz era un home de bon llinatge, culte i amb criteri.

La figura que tenia davant era baixa, però exquisidament proporcionada, i vestia una indumentària relativament formal, de tall perfecte i cenyit. El rostre d'alta nissaga i d'expressió ferma, però no arrogant, era adornat per una barba curta i espessa de color gris argentat i un pinçanàs passat de moda que protegia els ulls foscos, recolzat sobre un nas aquilí que donava un toc morisc a una fisonomia que, per tota la resta, era

predominantment celtibera. Uns cabells espessos i ben retallats —que delataven visites freqüents al barber— s'obrien en una clenxa amb elegància damunt un front alt. La imatge en conjunt era la d'una intel·ligència remarcable i una sang i llinatge superiors.

Tot i això, en veure el doctor Muñoz en aquella bufada d'aire fred, vaig sentir una repugnància que res en el seu aspecte no podia justificar. Només la seva pell, d'una pal·lidesa lívida, i la fredor del seu tacte podien haver donat una base física a aquella sensació i fins i tot aquestes coses haurien estat excusables considerant la notòria malaltia d'aquell home. Potser també fou simplement aquell fred singular el que m'havia trasbalsat, ja que una gelor tal en un dia tan calorós era anòmala, i allò que és anòmal suscita sempre aversió, desconfiança i por.

Però ben aviat aquella repugnància es transformà en admiració, car l'extrema habilitat de l'estrany metge es va manifestar de seguida, malgrat la fredor i la tremolor de les seves mans d'aspecte anèmic. Va captar les meves necessitats d'una ullada i les va atendre amb destresa mestra, tot assegurant-me amb una veu finament modulada, però peculiarment engolada i sense timbre, que era l'enemic més acèrrim de la mort. Havia malbaratat tota la seva fortuna i perdut tots els amics al llarg d'una vida d'estrafolaris experiments dedicats a desconcertar-la i a extirpar-la. Semblava que residia en ell una mena de fanàtic benevolent i divagava, gairebé amb verborrea, mentre m'auscultava el pit i preparava una poció adequada amb medecines que havia anat a cercar al seu petit laboratori. Era evident que trobava la companyia d'un altre home de bona nissaga una novetat ben rara en aquell ambient rònc i es veié encoratjat a una xarrera poc habitual a mesura que els records de dies millors l'envaïen.

La seva veu, encara que estranya, era si més no tranquil·litzadora, i no podia ni tan sols percebre

que respirés en mig de totes aquelles frases que li fluïen amb urbanitat. Va procurar distreure'm de l'atac que patia parlant-me de les seves teories i experiments, i recordo que em consolava, amb molt de tacte, sobre la feblesa del meu cor, insistint que la voluntat i la fortalesa d'esperit eren més fortes que la vida orgànica mateixa. Talment que un cos, originàriament sa i curosament preservat, podia ser científicament millorat en les seves qualitats per a sostenir una sort d'animació nerviosa malgrat les més greus deterioracions, defectes o, àdhuc, absències d'òrgans específics. I em va dir, mig de broma, que algun dia m'ensenyaria a viure —o, almenys, a posseir una mena d'existència conscient— sense cap cor! Ell, per la seva part, també era afligit d'una complicada combinació de malalties que requeria un règim molt estricte que incloïa un fred constant. Qualsevol pujada pronunciada de la temperatura, si es prolongava, el podria afectar fatalment; i la fredor de la seva cambra —uns 13 °C— era mantinguda per un sistema de refrigeració per absorció d'amoniac, les bombes del qual eren accionades pel motor de benzina que habitualment sentia des de la meua cambra, a sota.

Havent-me recuperat del meu atac en un lapse de temps prodigiosament curt, vaig abandonar aquell indret gèlid convertit en un devot deixeble del talentós reclús. D'aleshores ençà, vaig fer-li freqüents visites, ben abrigat, per escoltar mentre explicava les seves recerques secretes i els seus resultats quasi esgarrifosos, i estremir-me una mica quan examinava els volums sorprenentment antics i gens convencionals dels seus prestatges. Amb el temps vaig quedar gairebé curat per sempre de la meua malaltia gràcies a les seves hàbils atencions. Sembla que no va menysprear les invocacions dels medievalistes, ja que creia que aquelles fórmules críptiques contenien singulars estímuls psicològics que, concebiblement, podien tenir efectes notables en la substància d'un

sistema nerviós del qual haguessin fugit les pulsacions orgàniques. Em va commoure el relat que em va fer de l'ancià doctor Torres de València, amb qui havia compartit els seus primers experiments i qui l'havia assistit durant la malaltia que l'affligí fa divuit anys i de la qual procedien els seus trastorns actuals. Tot just quan aquell venerable metge va aconseguir salvar el seu col·lega, va sucumbir al terrible enemic contra el qual havia lluitat. Potser l'esforç havia estat excessiu, ja que el doctor Muñoz havia deixat entendre —encara que sense entrar en els detalls— que els mètodes de curació havien estat d'allò més extraordinaris, incloses escenes i processos que no haurien estat ben rebuts pels galens més antics i conservadors.

A mesura que passaven les setmanes, vaig observar amb recança que el meu nou amic anava deteriorant-se físicament de manera lenta però inequívoca, tal com la senyora Herrero havia suggerit. La lividesa del seu rostre s'intensificava, la veu li esdevenia cada cop més engolada i confusa, els moviments musculars ja no eren perfectament coordinats, i la seva ment es mostrava cada vegada més mancada de fermesa i d'iniciativa. No semblava pas que aquest trist canvi li escapés i, de mica en mica, tant la seva expressió com la seva conversa prengueren un to d'ironia esgarrifosa que em va retornar part de la subtil repulsió que havia sentit al principi.

El doctor va desenvolupar uns capricis estranys. Li va agafar una predilecció tal per les espècies exòtiques i l'encens egipci que la seva cambra feia olor de cripta sepulcral d'un faraó de la Vall dels Reis. Al mateix temps, les seves necessitats d'aire fred s'incrementaven i, amb el meu ajut, va eixamplar les canonades d'amoníac de la seva cambra i va modificar les bombes i l'alimentació de la seva màquina refrigeradora fins que va aconseguir abaixar la temperatura a 1 °C i,

finalment, fins i tot, a 2 graus sota zero; si bé el bany i el laboratori no eren tan gèlids per tal d'evitar que l'aigua es congelés i els processos químics es veiessin afectats. El llogater del costat es queixava de l'aire glacial que entrava per la porta que comunicava amb la cambra del doctor, així que el vaig ajudar a penjar-hi unes cortines ben gruixudes per mitigar el problema. Semblava posseït d'un terror creixent, d'un caràcter desmesurat i morbós. Parlava incessantment de la mort, però reia de manera falsa sempre que algú li suggeria preparatius de funerals o enterraments.

Tot plegat el va convertir en una companyia desconcertant i inclús esgarrifosa; però, per gratitud envers la seva atenció mèdica, no el vaig poder abandonar a la mercè dels estranys que l'envoltaven. Així que cada dia procurava netejar la seva cambra i atendre les seves necessitats, ben embolcallat en un feixuc abric *ulster* que vaig comprar específicament per a aquest propòsit. També m'encarregava de bona part de les seves compres i sovint quedava bocabadat per alguns dels productes químics que encarregava a farmacèutics i a proveïdors de material de laboratori.

Una atmosfera creixent i inexplicable de pànic semblava aixecar-se al voltant del seu apartament. La casa sencera, com he dit, feia olor de ranci, però la flaire de la seva cambra era encara pitjor —malgrat totes les espècies i l'encens, i els punyents productes químics dels banys, ara incessants, que insistia a prendre sense ajut. Vaig entendre que tot allò devia estar relacionat amb la seva malaltia, i em vaig estremir només de pensar quina seria. La senyora Herrero se senyava cada cop que el veia, i el va deixar plenament a càrrec meu; ni tan sols va permetre que el seu fill Esteban continués fent-li encàrrecs. Quan vaig suggerir la intervenció d'algun altre metge, el malalt va esclatar amb tota la ràbia de què era capaç. Evidentment, li feia por l'impacte físic que

provocaven les emocions violentes, però la seva força de voluntat creixia, en comptes de minvar, i es va negar a restar confinat al seu llit. La lassitud dels seus primers dies de malaltia va donar pas al retorn del seu ardent propòsit, i semblava que plantava cara obertament al dimoni de la mort tot just quan el seu antic enemic més l'aferrava. Va abandonar per complet fins i tot la fingida aparença de menjar, que, curiosament, havia estat sempre una mera formalitat per a ell, i tan sols la força de la seva ment impedia que s'ensorrés del tot.

Va adquirir l'hàbit d'escriure una mena d'extensos documents, que segellava amb molta cura i acompanyava d'instruccions perquè jo els fes arribar, passada la seva mort, a persones determinades que va anomenar —en gran part, erudits de les Índies Orientals, però també va mencionar una vegada un metge francès que havia estat cèlebre, malgrat que ara se'l creia mort, i sobre el qual circulaven els rumors més inconcebibles. Al final, vaig cremar tots aquells papers sense lliurar-los ni tan sols obrir-los. El seu aspecte i la seva veu es van tornar absolutament aterridors i la seva presència es va fer gairebé insuportable. Un dia de setembre, el simple fet de veure'l va provocar un atac epilèptic a un home que havia anat a reparar la làmpada elèctrica del seu escriptori; un atac que ell mateix va saber tractar eficaçment tot i procurar de mantenir-se fora de la vista. Aquell home, curiosament, havia experimentat els horrors de la Gran Guerra sense haver patit mai cap ensurt de tal mena.

Aleshores, a mitjan octubre, l'horror dels horrors ens va sobrevenir amb sobtada estupefacció. Una nit, cap a les onze, la bomba de la màquina refrigeradora es va trencar i, al cap de tres hores, el procés de refredament amb l'amoníac va esdevenir impossible. El doctor Muñoz em va cridar colpejant el terra. Vaig treballar desesperadament per reparar l'avaria mentre el meu amfitrió renegava en un to d'una

buidor exànime que desafiava qualsevol descripció. Els meus esforços d'aficionat, malauradament, no van servir de res, i quan vaig fer venir un mecànic d'un garatge proper obert tota la nit, vam comprendre que no es podria fer res fins a l'endemà, ja que calia aconseguir un pistó nou de trinca. La ira i la por de l'ermità moribund van créixer fins a proporcions tan grotesques que semblaven a punt de fer miques tot el que restava del seu cos afeblit. En una ocasió, un espasme el va fer posar les mans a la cara i córrer cap al bany. En va sortir a les palpentes i amb el rostre fortament embenat. Ja no li vaig tornar a veure mai més els ulls.

La gelor de l'apartament minvava de manera perceptible i, cap a les 5 de la matinada, el doctor es va retirar al bany, ordenant-me que el mantingués ben proveït de tot el gel que pogués aconseguir a les drogueries i bars que trobés oberts. Quan tornava de les meves sortides, de vegades descoratjadores, i deixava anar tot el botí davant la porta tancada del bany, podia sentir a dins un esquitxar incessant, i una veu presa que raucava demanant “Més! Més!” Finalment va clarejar un dia calorós i les botigues van començar a obrir una rere l'altra. Vaig demanar a l'Esteban que m'ajudés a buscar més gel mentre jo anava a aconseguir el pistó de la bomba, o bé que fes la comanda del pistó mentre jo continuava amb el gel, però, seguint les instruccions de la seva mare, s'hi va negar en rodó.

Al capdavall, vaig ajornar un vagabund d'aspecte sòrdid que havia trobat a la cantonada de la Vuitena Avinguda perquè mantingués el pacient proveït de gel d'una petita botiga on jo mateix el vaig presentar. Així vaig poder-me aplicar amb tota diligència a la tasca de trobar un pistó per a la bomba i de contractar personal competent que l'instal·lés. La comesa semblava interminable i em vaig enfurismar gairebé tan violentament com l'ermità quan vaig veure escolar les hores, sense menjar ni descansar, en un seguit

de telefonades inútils, i en una recerca frenètica d'un lloc a un altre, amunt i avall, amb metro i tramvia. Cap al migdia vaig trobar una casa de subministraments adequada al bell centre de la ciutat i, aproximadament a la una i mitja de la tarda, vaig arribar a la pensió amb tota la parafernàlia necessària i dos mecànics fornits i espavilats. Havia fet tot el que havia pogut i confiava haver arribat a temps.

Tanmateix, un terror negre m'havia precedit. La casa era un complet enrenou, i per damunt del murmur de totes les veus astorades vaig sentir un home pregant en un to baix profund. L'aire portava flaires endimoniades i els llogaters resaven, tot passant els grans del rosari, quan notaven la fortor que escapava de sota la porta tancada del doctor. El pidolaire que havia contractat sembla que havia fugit cridant i amb els ulls fora de les òrbites poc després del seu segon lliurament de gel; potser com a resultat d'un excés de curiositat. No podia, és clar, haver tancat la porta rere seu; així i tot, ara era barrada, presumiblement des de l'interior. No se sentia cap soroll a dins, excepte una mena d'indescrutable degoteig lent i espès.

Després d'una breu consulta amb la senyora Herrero i els operaris, malgrat la por que em rosegava el més profund de l'ànima, vaig suggerir d'esbotzar la porta; però la patrona va trobar la manera de fer girar la clau des de fora amb un estri de filferro. Abans ja havíem obert les portes de totes les altres cambres d'aquell passadís i havíem obert de bat a bat totes les finestres. Ara, amb els nassos protegits amb mocadors, vam envair tremolosos la maleïda cambra sud, que resplendia sota el sol càlid de primera hora de la tarda.

Una mena de rastre fosc i llefiscós conduïa des de la porta oberta del bany fins a la porta del passadís i d'allí fins a l'escriptori, on s'hi havia acumulat un petit basal horrible. Allà hi havia alguna cosa esborrallada a llapis, amb una lletra horrible, a les palpentos, sobre un tros de paper

empastifat com si unes urpes s'hi haguessin afanyat a escriure aquelles darreres paraules. El rastre seguia fins al sofà on s'acabava d'una manera inenarrable.

Què era, o què havia estat, allò que hi havia al sofà no puc ni goso dir aquí. Però això és el que, tot esgarrifat, vaig poder desxifrar del paper enganxosament empastifat abans d'encendre un misto i carbonitzar-lo; això és el que vaig desxifrar amb terror mentre la patrona i els dos mecànics fugien esverats d'aquell lloc infernal per anar a barbotejar les seves històries incoherents a la comissaria de policia més propera. Aquelles paraules nauseabundes semblaven gairebé increïbles sota la llum groguenca del sol, entre el rebombori dels tramvies i dels camions que pujava estridentment des del concorregut carrer Catorzè; tanmateix, confesso que aleshores me les vaig creure. Si ara mateix me les crec o no, sincerament no ho sé. Hi ha coses sobre les quals és millor no especular i tot el que ara puc dir és que detesto l'olor de l'amoníac i que em marejo amb qualsevol corrent d'aire inusualment fred.

"La fi ha arribat." Deia aquell repulsiu gargot. "S'ha acabat el gel —l'home m'ha vist i ha fugit. Cada minut estic més calent i els teixits no podran aguantar. Et reconec que m'agradava allò que vaig dir-te sobre la voluntat i l'esperit i el cos preservat un cop els òrgans deixen de funcionar. Era una bona teoria, però no l'he pogut sostenir indefinidament. Hi havia un deteriorament gradual que no havia previst. El doctor Torres ho sabia, però el trasbals el va matar. No va poder suportar allò que s'havia de fer—m'havia de dur a un lloc fosc i estrany quan va llegir la meva carta i em va cuidar fins a retornar-me a la vida. Però els òrgans ja no van tornar a funcionar. S'havia de fer a la meua manera —per preservació artificial—, ja que, com veus, vaig morir aquell dia, divuit anys ençà."

L'obra de H. P. Lovecraft publicada fins al 1930, com "*Cool Air*", es troba en domini públic tant als Estats Units, havent passat més de 95 anys de la seva primera publicació, com a la Unió Europea, havent passat més de 70 anys de la mort de l'autor.

"*Cool Air*" fou publicat per primera vegada a la revista "*Tales of Magic and Mystery*" Volum 1, Número, 4 de març de 1928.

El text original s'ha obtingut de Wikisource:

https://en.wikisource.org/wiki/Cool_Air

La traducció al català d'"*Aire fred*" de H. P. Lovecraft és © 2026 per M. Di Mauro i s'ha llicenciat sota [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International](#)

v1.0.0 2026-04-12